

Utópikus regény

Igénytelen, közönséges háromemeletes ház volt a város legrégebbi negyedében, lehetett vagy százéves ez a ház, de mint minden házat, ezt is vékony, tűzálló plasztikus burkolat védte. Talán már csak ez a burkolat tartotta vissza az összeomlástól.

— Itt vagyunk!

A motorfecskeendő fékjei sipítottak. Beatty, Stoneman és Black otromba, visszataszító tűzálló köpenyükben átfutottak a járdán, Montag követte őket.

Fölrántották az ajtót, s rávetették magukat egy asszonyra, aki egyébként nem is menekült, csak állt ott üres tekintettel nézve a falat, inogva, mintha fejbeverték volna. Ajka hangtalanul mozgott, ügylászott emlékezni akar valamire. Aztán egyszerre fölcillant a szeme és azt mondta:

— Ridley mester, légy férfi, ma Isten segítségével olyan gyertyát gyújtunk Angliában, amit soha többé ki nem lehet oltani.

— Kíméljen meg ettől — mondta neki Beatty. — Hol vannak a könyvek?

Valami bámulatos közömbösséggel ökölrel az öregasszony arcába vágott, és megismételte kérdését. Az a szemébe nézett, s nyugodtan mondta: — Nagyon jól tudja, hogy hol vannak, különben nem jöttek volna el.

Stoneman az orra alá tartotta a telefonjelentést, amelynek hátlapján ez állt:

„Az öreg városnegyedben Szilva-utca 11. alatt a padlásszoba gyanús”.

E. B.

— Biztosan Blake-né volt a szomszédból — mondta az asszony, amikor a kezdőbetűket látta.

— Rajta emberek!

Egy pillanat alatt fönn voltak a dohos homályban, fényes baltaikat belevágták az ajtóba, amiről egyébként kiderült, hogy nincs is zárva. Berontottak, mint egy lármás kamaszbanda. — Hé! — Valóságos könyvzuhatag hullott Montagk nyakába, amikor borzongva fölfelé nyomult a lépcsőn.

Milyen kínos ez így! Eddig mindig olyan símán ment minden: előbb a rendőrség szállt ki, kipöckölték az áldozat száját, aztán riadóautójukon magukkal cipelték, s amíg a tűzörök odaértek, már üres házra találtak. Senkinek sem okoztak fájdalmat, legfeljebb a tárgyakkal. Mivel pedig a tárgyak érzéketlenek, nem kiáltoznak, nem nyöszörögnek, mint esetleg ez az asszony, később semmi sem terhelte lelkiismeretüket. Voltaképpen csak rendet csináltak, nem volt ez más, mint takarítás: mindent a maga helyére! Ide a kerozint gyorsan! Kinek van egy szál gyufája?

Ez alkalommal azonban valami nem volt rendben. Az asszony jelenléte bizony zavarta őket. Az emberek szükségtelenül nagy lármát csaptak, odafönt, vihogtak, üvöltöztek, hogy túlharsogják azt a szörnyű, vádló csendet odalenn. Az asszony hallgatott, de az üres falak is visszhangzottak néma vádjától, s a szorongás mint egy finom porfelhő terjedt a házban, tele lett az orruk. Ez szabályellenes játék, gondolta Montagk. Az asszonynak nem volna szabad itt lennie. Mennyivel könnyebb lenne, ha nem volna itt.

Könyvek zuhogtak a vállára, karjára, arcába. Egy könyv egyenesen a kezébe esett, mint egy repeső galamb, kihajló fehér lapja úgy hatott a szürke félhomályban, mint valami habfehér toll, s rajta a betűk finom pettyek. A nagy zűrzavarban Montagk csak nehezen tudott egy sort elkapni: „Az idő elszunnyadt az enyhe délutáni napban...”

Akkor egy újabb könyv repült a kezébe.

— Montagk, jöjj fel rögtön!

Hirtelen megragadta a könyvet és anélkül, hogy tudta volna, a melléhez szorította. Fenn az emberek egyszerre egész köteg folyóiratot hajítottak a poros mélységbe. Mint lelőtt madarak, úgy zuhantak azok a könyvek, az asszony pedig kicsire zsugorodva, elveszetten állt könyveinek teteme között.

Nem Montagk cselekedte, mindent a keze csinált. A keze, amelynek minden egyes reszkető ujja most külön egy volt, külön akarat, külön lelkiismeret. A keze volt a tolvaj. Karja alá dugta a könyvet, izzadt hónaljába szorította, aztán kihúzta üres kezét, akár a bűvész: nézzétek, nincs benne semmi! Ártatlan vagyok! Nézzétek!

Tétován nézte fehér kezét. Egy kicsit távortartotta magától, mintha távollátó lenne, aztán meg közel emelte a szeméhez, mint aki nem jól lát.

— Montagk!

Megfordult.

— Mit állsz ott, mint a birka!

Mint a füstölésre váró halak egy rakáson, úgy heverték ott a könyvek. Az emberek beléjük botlottak, bukdácsoltak, elestek. Felfelillant egy-egy aranycím, aztán eltűnt.

— Kerozint neki!

Elkezdtek szivattyúzni a hideg folyadékot a vállukra szíjazott tartályból, amelyre rá volt írva: 451. Minden egyes könyvet meglocsoltak, az egész szobát elárasztották vele.

Aztán lerohantak. Montagk utánuk tántorgott a kerozingáz felhőiben.

— El az asszonnyal!

Ott térdelt a könyvek között, símogatta a bőrkötést, a papírt, újja hegyével tapogatta az aranycímeket, s közben Montagkra nézett szemrehányó tekintettel.

— Nem kapjátok meg a könyveimet — mondta.

— Ismeri a törvényt — mondta neki Beatty, — hová tette a józan eszét? Hiszen minden könyve mást mond, nincs két egyforma köztük. Már évek óta babiloni zűrzavar lehet a fejében. Térjen hát észére! Hiszen azok az emberek, akikről ezek az ócska könyvek szólnak, sohse léteztek. Jöjjön ki!

Az asszony a fejét rázta.

— Az egész ház a levegőbe repül! — figyelmeztette Beatty.

Botorkáltak az ajtó felé, vissza-vissza tekintve Montagkra, aki ott maradt az asszony mellett.

— Csak nem hagyjátok itt — tiltakozott.

— Hiszen látod, hogy nem akar jönni.

— Hát akkor erőszakkal kell eltávolítani.

Beatty fölemelte a kezét, benne volt már az öngyújtója. — Már régen vissza kellett volna térnünk. Különbben ezek a fanatikusok mindig öngyilkossággal fenyegetőznek, ezt már ismerjük.

Montagk a könyökénél megragadta az asszonyt: — Eljöhöt hozzám — mondta neki.

— Nem, — felelte. — De mindenesetre köszönöm.

— Tízíg számolok — mondta Beatty. — Egy... kettő...

— Jöjjön kérem! — kiáltott Montagk.

— Menjen csak, — mondta az asszony.

— Három... Négy...

Montagk elkezdte húzni az asszonyt. Az nyugodtan válaszolt: — Itt maradok.

— Öt... Hat...

— Megspórolhatja a számolást — mondta az asszony. Kinyitotta a kezét, újjai közt volt valami.

Egy közönséges gyufaszál.

Az emberek hanyathomlok rohantak ki a házból. Csak Beatty kapitány őrizte meg méltóságát, lassan hátrált az ajtó felé, vörös arca ezer gyújtogatástól és éjszakai emléktől fénylett. Csakugyan, gondolta magában Montagk, riadó mindig csak éjszaka van, nappal soha. Azért talán, mert éjszaka szebb a tűz, látványosabb a tűzijáték? Beatty arcán már csak páni félelem ült, amikor az ajtóhoz ért. Az asszony kezében megrezzent a gyufaszál, a kerozingőz egészen elborította. Montagk az eldugott könyvet, mint egy szívet, dobogni érezte hóna alatt.

— Menjen hát — mondta az asszony, és Montagk önkéntelenül kihátrált az ajtón Beatty után, le a lépcsőn, a pázsiton át, a kerozin nyomán, amely úgy húzódott utánuk, mint az utálatos csiganyál.

Az asszony mozdulatlanul állt a szobában, olyan szótlan csendben, mint az ítéletmondás.

Beatty készült fellobbantani öngyújtóját.

Elkésétt.

Montagknak elakadt a lélegzete.

Az asszony mély megvetéssel kinyújtotta kezét és végighúzta a gyufát a falon.

oOoOoOo

Az egész utcából összeszaladtak az emberek.

Hazafelémenet egyikük sem szólt. Senki sem nézett a másíkra. Montagk Beattyvel és Black-el elől ült. Még csak nem is pipáztak, csak ültek-némán, nézték a hosszú szalamandrárt, amely éppen egy éleset fordult. Csendben ültek tovább.

— Ridley mester — mondta végre Montagk.

— Micsoda? — kérdezte Beatty.

— Azt mondta: — Ridley mester. Valami érthetetlen dolgot mondott: — Ridley mester, légy férfi... és aztán még valamit.

— ...ma Isten segítségével olyan gyertyát gyújtunk Angliában, amit soha többé ki nem lehet oltani — folytatta Beatty. Stoneman megütközve nézett rá. Montagk is.

Beatty az állát vakarta: — Egy Latimer nevű ember mondta ezt egy másíknak, névszerint Nicholas Ridley-nek 1555. október 16-án, amikor eretnokség miatt Oxfordban élve megégették őket.

Montagk és Stoneman újra kinéztek a kocsiból, amely mohón fúrta magát bele az utca végtelen hosszába.

— Valóságos tudakozóiroda vagyok én — mondta Beatty. A jó tűzörkapitánynak mindenhez kell értenie. Néha magam is ámulok magamon. Vigyázz, Stoneman!

Stoneman hirtelen fékezett.

— Az istenit! — mondta Beatty. — Hiszen túlmentél azon az utcán, ahol a tűzörség felé kell fordulnunk.

* * *

— Ki az?

— Ki lenne — felelte Montagk, és a hirtelen rászakadt sötétségben nekidőlt az ajtónak.

Az asszony újra megszólalt. — Miért nem gyújtasz lámpát?

— Nem bírom a világoasságot.

— Hát akkor gyere, feküdj le.

Hallotta, hogy hányja-veti magát az asszony az ágyon, a rúgók pattogtak.

— Be vagy rúgva? — kérdezte az asszony.

Ő nem tehet róla, a keze tett mindent. Most is, mintha nem az övé lenne, úgy szedte le róla a kabátot és ejtette a földre. A nadrágját is az tartotta, mint valami mélység fölött, s ejtette le aztán a sötétségbe. Meg volt fertőzve a keze, a ragály hamarosan áterjed a karjára is, már érezte, hogy kúszik a méreg föl az erein a könyöke és a válla felé, s mint a tűz terjed egyik válláról a másikra. Kezét egyszerre gyötrő éhség fogta el, a szeme is csupa éhség volt, mintha hirtelen az egész mindenségre ráéhezett volna.

— Mit csinálsz már — kérdezte a felesége.

Megtántorodott, kezét, amiben a könyvet tartotta, előntötte az izzadság.

Az asszony újra megszólalt. — Ne állj már ott a szoba közepén.

Fojtott nyögés volt rá a válasz.

— Micsoda? — kérdezte az asszony.

Újabb hangok szakadtak ki belőle, az ágyhoz támoalgott, oda-csúszta a könyvet a hűvös párna alá, aztán maga is az ágyra roskadt. Felesége egészen megdöbbenve odakiáltott valamit, de ő nem hallotta. Messze volt tőle, a szoba másik sarkában, egy magányos, hideg szigeten, tenger és sivatag választotta el tőle. Úgy tűnt fel neki, hogy az asszony vég nélkül beszél, csacsog mindenféléről, de csak szavakat mond, szavakat mint ahogy egyszer, emlékszik, egy barátjának a kétéves kislánya gügyögött magában, hangokat szövögetett jólcseggő, de érthetetlen szavakká, színes szóbuborékokat fújt csillámló akusztikává. De választ nem adott, csak halkán nyögdecselt, aztán egyszerre valami mozgást hallott odaát az ágyban.

Mildred odalépett hozzá, megállt, kinyújtotta kezét, hogy megta-
pogassa az arcát. Tudta, hogy a keze nedves lett utána.

Később az éjben átnézett Mildred ágyára. Még ébren volt. Halk zene zsongott a szobában, a kagyló, úgylátszik megint a fülében volt, s hallgatta, hogy mit suttognak azok a távoli, idegen hangok. Nyitott szemmel feküdt, mozdulatlan, tekintete belevezett a meny-
nyezet sűrű sötétjébe.

Hol is hallotta a viccet arról az asszonyról, aki éjjel-nappal a telefont hallgatta, s férje kénytelen volt kimenni a sarki telefon-
fülkébe, fölhívni és onnan megkérdezni, hogy van-e valamj vacso-
rára? Miért ne venne ő is egy rádió-leadót, hogy éjnek idején elbe-
szélgessen az asszonnyal, halkán, hangosan, kiabálva, ordítva? Csak
volna-e mit mondani, volna-e mit kiabálni neki? Ugyan mit mon-
dana neki vajjon?

És hirtelen olyan idegennek érezte az asszonyt, mintha nem is
ismerné. Egy ismeretlennek a házában él, mint egy részeg, aki el-
téveszti az ajtót, idegen szobába lép, egy ismeretlen mellé fekszik,
aztán reggel fölkel és munkára indul, anélkül, hogy valamit észre-
venne.

— Millie...? — mondta halkán.

— Mi? Mi az? — ijedt föl az asszony.

— Nem akartalak megijeszteni, csak azt szeretném megkér-
dezni...

— Nos?

— Mondd, mikor is találkoztunk mi? Hol?

— Hogy gondolod?

— Úgy értem — először.

Szinte látta, hogy ráncolja az asszony a homlokát, megismételte
hát a kérdést. — Hol ismerkedtünk meg és mikor?

— Úgy emlékszem a...

Elhallgatott.

— Nem, nem tudom...

Montagk fázott. — Nem emlékszel rá?

— Hiszen olyan régen volt.

— Csak tíz éve, Mildred, mindössze tíz éve.

— Várj csak, megpróbálok visszaemlékezni.

Fölnevetett, különös, kérdőjelbe csavarodó nevetéssel.

— Hát nem furcsa, hogy az ember arra sem emlékszik, mikor
ismerte meg egymást?

Montagk a szemét dörgölte, a homlokát, a fejét, lassan töp-
rengve nyomta kezét a szemére, hogy segítsen emlékezetének. Egy-
szerre mindennél fontosabb volt most neki, hogy visszaemlékezék
mikor és hogyan ismerkedett meg Mildreddel.

— Elvégre mindegy — mondta Mildred. Fölkelt és kiment a fürdőszobába. Megengedte a csapot, és Montagk hallgatta, hogy kortyolja a vizet.

— Talán igazad van — mondta ő is.

*

Számolgatta, hányat kortyol, és visszagondolt az éjjeli esetre, arra a két cigarettázó alakra, meg az elektronszemes kígyóra, amelyik föltúrta a belsejét és egymásután, rétegenként hámozott ki belőle mindent, álmatlan éjszakákat, köveket, poshadt vizet, és szerette volna megkérdezni, hát ma este hány pilulát vettél be, és hányat veszél be még ezentúl, anélkül, hogy tudnád, újra s újra, óránként, és ha ma este nem, hát holnap éjjel. Pedig most már én sem tudok aludni, sem ma éjjel, sem holnap, és bizonyosan még hosszú ideig nem, amióta ez a história elkezdődött. Aztán újra visszagondolt arra az éjszakára, amikor ott feküdt az ágyon kinyúlva, és ágya mellett a két technikus, nem gondterhelten fölébehajolva, hanem fölényesen keresztbetett karral. Visszaemlékezett, hogy azt gondolta akkor, ha meg talál halni, én nem fogok sírni, hiszen csak egy ismeretlen hal meg, egy utcán látott arc tűnik el, egy újságban látott kép, és ez most egyszerre annyira rosszulesett neki, hogy elkezdett sírni, nem a halotton, hanem azon a gondolaton, hogy nem tud sírni rajta, ő te bárgyú, üreslelkű ember, egy bárgyú üreslelkű asszony mellett, akit az a kígyó mégjobban kiűritett.

Csak mitől válik az ember ennyire üressé? — kérdezte magában. Mi teszi az embert ilyen határtalanul üressé? Aztán eszébe jutott a pitypang. Hát nem jól mondta?: — Milyen kár, hogy maga egyáltalában nem szerelmes. — Tulajdonképpen miért is nem szerelmes?

Dehát ha jól meggondolja, nem fal választja-e el Mildredtől? Sőt nem is egy fal, hanem egyszerre három. Méghozzá igen költséges falak. Aztán az a sok nagybácsi és nagynéni, unokahug és unokaöcs, akik ott mozognak, élnek ezeken a falakon, csupa makogó majom, egyik se mond semmit, semmit az ég világon, de azért mondja, mondja, mondja. Montagk kezdettől fogva Mildred rokonságának csúfolta őket. — Hogy van ma Lajos-bácsi? Kicsoda? — Hát Frida-néni? — Ha Mildredre gondolt, mindig egy kislányt látott benne, aki az erdőbe tévedt, de egy fátlan, csupasz erdőbe, (milyen álomszerű), vagy inkább egy kietlen síkságon bolyong, ahol valamikor fák voltak, (még ott vannak sejtelemszerűen a fák árnyai). Mildred mindig ott ült a szoba közepén, mindig ott találta, valahányszor hazajött, hallgatta a falak beszédét.

— Valaminek történnie kell.

- Igen, történni kell valaminek.
- Minek állunk akkor itt és fecsegünk?
- Tenni kell már valamit.
- Megpukkadok mérgemben.

Miről beszélnek ezek? Mildred nem tudta megmondani. Ki pukkan meg mérgében és miért? Mildred nem tudta pontosan. De hát minek kell történnie? Várjuk ki, hogy mi történik, mondta Mildred.

Éppen eleget várt már.

Mennydörgő zúgás áradt a falakról, olyan üvöltő zene, hogy a csontjait feszegette, a koponyáját repesztette. És amikor aztán végre végeszakadt, úgy érezte magát, mint akit valami szakadékba taszítottak, kerékre kötöttek és forgattak, vizesésbe zúditottak, s ő zuhant, zuhant a semmibe, de sohasem ért le a mélyére, soha, soha... sohasem egészen a fenéig... olyan vakon, meredeken hullik, hogy még az oldalához sem ütődik... hát sohasem ér már feneket?

A zúgás félbeszakadt, a zene elhalt.

— Hát ez volt az — mondta Mildred.

Valóban egészen rendkívüli volt. Valami történt. Az emberek ugyan alig mozdultak a falon, még kevésbé csináltak valamit, mégis úgy érezte az ember, mintha legalább is egy mosógépbe gyömszölték volna, mintha egy hatalmas légszívógép bekapta volna, valósággal belebujt a zenebonába. Egész testében izzadva hagyta el a szobát, közel volt az ájuláshoz. Mildred tovább is ott ült, és a falak újra beszélni kezdtek.

— Most újból rendben van minden — mondta az egyik nagynéni.

— Még nincs teljesen vége — vetette ellene egy nagybácsi.

— Csak ne izgulj.

— Ki izgul?

— Te.

— Én?

— Hiszen majd megpukkadsz.

— Mért pukkadnék meg?

— Azért.

— De hát végre is, miért dühöngenek? — tört ki Montagk. És egyáltalában kik ezek az alakok? Ki ez az ember, ki ez az asszony? Férj és feleség? Elváltak? Jegyesek, vagy mi az isten csudája? Hiszen ez egészen összefüggéstelen!

— Tudod, ez a kettő... — kezdte Mildred... nos, ez a kettő... szóval összevesztetek. Egész nap veszekednek. Végig kellene hallgatnod. Azt hiszem, hogy férj és feleség. Igen, igen, férj és feleség. Hát nem érted?

És ha nem ott volt a három fal között, — amikhez rövidesen egy negyediket is kell szerezni, hogy Mildred álma tökéletesen beteljesedjék, — akkor a nyitott kocsin ült, és százötven kilométeres sebességgel rohant a városban. Ilyenkor az átkozott zúgást túl-harsogva kiáltottak egymásnak, de egyik sem értette a másikat. — Maradj legalább a minimális sebéségen — kiáltotta ő. — Hogy? — kiáltott vissza Mildred. — Maradj kilencvenen, a minimálison — ordította ő. — Hogy? — ordította vissza Mildred. — A sebesség... — kezdte ő újra, de Mildred már százötvenöttel robogott, és neki elakadt a lélekzete.

Ha aztán végre kiszálltak a kocsiból, Mildred fülében már újra ott volt a kagyló.

Csend. Kinn halkán dúdolt a szél.

— Mildred — fordult feléje ágyában.

Átnyúlt hozzá, kivette füléből azt az ócska zümmögő jószágot. — Mildred, Mildred!

— Tessék — mondta nagyon távolról.

Úgy érezte magát, akár azok az elektronárnyak, amelyek a zenefalak mögött mozogtak, hiába beszél, a hangja nem hatol át az üvegfalakon. Már csak mozdulatokkal tudná megérteni magát, integetni kell, hátha meglátja és feléje fordul. Mert érinteni nem lehet az üvegfalon át.

— Mildred, ismered azt a lányt, akiről a multkor beszéltem neked?

— Micsoda lányt? — kérdezte álmosan.

— Innen, a szomszédból.

— A szomszédból?

— Hiszen tudod, az a diáklány. Clarisse-nek hívják.

— Mi van vele? — kérdezte az asszony.

— Már néhány napja nem láttam, — pontosan négy napja már.

Te láttad?

— Nem.

— Erről a lányról akartam veled beszélni. Olyan különös.

— Ó, most már tudom, kiről beszélsz.

— Hiszen mondtam, hogy ismered.

— Igen, ismerem — mondta Mildred a sötétben.

— Tudsz róla valamit? — kérdezte Montagk.

— Már el akartam mondani, de elfelejtettem.

— Mondjad hát, mi van vele?

— Nincs már itt.

— Az egész család elköltözött. De a leány úgylátszik örökre. Azt hiszem meghalt.

— Akkor mégsem ugyanarról beszélünk.

— De igen, ugyanarról. McClellan... igen, McClellan. Elgázolta egy kocsi, négy nappal ezelőtt. Nem tudom biztosan, de azt hiszem meghalt.

— Nem tudod biztosan?

— Nem egészen. De azt hiszem, meghalt.

— Miért nem mondtad mindjárt?

— Elfelejtettem.

— Négy napja már!

— Egészen megfeledkeztem róla.

— Négy napja — ismételte ő az ágyán fekvve.

Ott feküdtek mindketten a sötét szobában, hidegen, érintetlenül. — Jó éjszakát — mondta Mildred.

Egy kis neszt hallott. Mildred karja megmozdult. Az a gyűszűnyi villamos kagyló mint valami bogár kúszott a párnán, ahogy a kezével húzta. Aztán újra ott volt a fülében és zümmögött.

Mildred maga is halkán dúdolt valamit.

Kinn, a ház előtt egy árny mozdult. Az őszi szél fölsírt, aztán elhalkult. De Montagk mást is hallott, valami lehelletet az ablaküvegen, mint valami zöldes, mérges füstöt, mint valami rothadt őszi levelet, ami a pázsit fölött lebeg.

A fémkutya, gondolta magában. A kutya ma éjjel kinn van. Itt áll a ház előtt. Ha kinyitnám az ablakot...

De nem nyitotta ki.

*

Reggel Montagk lázasan ébredt.

— Csak nem vagy beteg? — kérdezte Mildred.

Lehúnyta a szemét, a belseje izzott. — De, azt hiszem.

— Hiszen az este még egészen jól voltál.

— Nem, nem voltam jól.

A nappali szobában a „rokonság” lármázott.

Mildred kíváncsian lépett az ágyához. Montagk érezte, hogy ott áll, behúnyt szeméin át látta, haja a vegyszerektől mint a szalma, vizenyős szemén hályog, amit látni ugyan nem, de sejteni lehetett a pupillák mögött, kifestett ajka duzzadt, bőre a soványítókúrától pettyüdt, húsa akár a szalonna, fehér. Behúnyt szemén át is látta, másképp nem is tudta elképzelni.

— Kérlek, hozz egy aszpirint és vizet.

— Kelj föl — mondta az asszony, — már dél van. Öt órával többet aludtál, mint máskor.

— Kérlek, kapcsold ki a televíziós falat.

— Hiszen ez az én családom.

— Hát egy beteg kedvéért sem tudnád kikapcsolni?

— Jó, majd halkítom.

Kiment, semmit sem változtatott a hangerősségen, aztán újra visszajött. — Így jobb, úgye?

— Köszönöm.

— Tudod, ez a kedvenc programmom.

— Hát az aszpirin?

Újra kiment. — Sohasem szoktál beteg lenni.

— Most az vagyok. Nem is megyek szolgálatra. Kérlek, hívd föl Beattyt.

— Az este nagyon furcsán viselkedtél. — Dúdolva jött vissza a fürdőszobából.

— Hol az aszpirin? — kérdezte átvéve tőle a pohár vizet.

— Igaz is. — Újra visszament a fürdőszobába. — Történt valami?

— Nekem nagyon kellemes estém volt — szólt ki a fürdőszobából.

— Mit csináltál?

— Néztem a televíziós falat.

— Mit adtak?

— A rendes programmot.

— Milyen programmot?

— Nagyon jót, ilyet mostanában nem is hallottam.

— Kik adták?

— Hiszen tudod, a szokott társaság.

— Igen, a szokott társaság, a szokott társaság... Kezét égő szemére nyomta, de egyszerre olyan kerozinszagot érzett, hogy hányni kezdett.

Mildred dúdolva jött be. Meghökken: — Hát ez micsoda?

Montagk utálkozva nézett le a padlóra. — Egy öreg asszonyt elégettünk a könyveivel együtt.

— Még jó, hogy a szőnyeget ki lehet mosni — mondta Mildred, kefét hozott és megtisztította a szőnyeget. — Én az este Helénnél voltam.

— Hát nem tudtad itthon hallgatni az adást a televíziós szobában?

— Dehogynem, de néha látogatóba is kell menni.

Bement a nappali szobába. Énekelt.

— Mildred! — kiáltott Montagk.

Énekelve jött vissza, újjaival pattogtatta az ütemet.

— Nem is érdekel, hogy mi történt az este?

— Hát mi történt?

— Ezer könyvet fölgyújtottunk és egy öreg asszonyt elégettünk.

— Na és?

A nappali szoba csak úgy harsogott.

— Dantét, Swiftet, Marcus Aureliust égettünk el.

— Az valami európai volt, úgye?

— Olyasmi.

— Bizonyosan radikális volt.

— Nem tudom, sohasem olvastam.

— Egész bizonyosan az volt. — Mildred ott motozott a telefon körül. — Csakugyan azt akarod, hogy fölhívjam Beatty kapitányt?

— Fel kell hívnod!

— Miért kiabálsz úgy?

— Nem kiabálok. — Fölemelkedett ágyában, s egyszerre reszketni kezdett a dühtől. Istentelen lárma hallatszott a nappaliból. — Nem tudom fölhívni. Nem tudom neki megmondani, hogy beteg vagyok.

— Miért?

Mert félek, gondolta magában. Akár egy gyerek, aki betegséget színlel és fél attól, hogy a betegség előbb-utóbb ilyen fordulatot vesz: — Igenis kapitány úr, már jobban érzem magam. Ma este tizkor szolgálatba lépek.

— Hiszen nem is vagy beteg — mondta Mildred.

Montagk visszahanyatlott az ágyra. Kezét a párna alá csúsztatta. A könyv még ott volt.

— Mildred, mi lenne, ha egy időre kilépnék a szolgálatból?

— Csak nem akarsz most mindent sutba dobni? Ennyi év után, azért a pár könyvért meg egy öregasszonyért...?

— Ó, Mildred, ha láttad volna!

— Mit bánom én, miért rejtegetett könyveket. Ez az ő dolga, miért nem gondolta meg idejében. Gyűlölöm ezt az asszonyt, téged is megrontott, most őmiatta az utcára kerülhetünk, se ház, se munka, semmi.

— Te nem voltál ott, nem láttad, nem élted át — mondta Montagk. — Mégis csak lehet valami azokban a könyvekben, valami, amiről nekünk fogalmunk sincs. Valaminek kell benne lenni, ha egy asszony elégetteti magát érte. Semmiért nem tesz ilyet az ember.

— Elvakították.

— Olyan józan volt, mint te meg én, ha nem józanabb. Mi pedig megégettük.

— Volt, elmúlt.

— Nem, nem múlik el, tovább ég. Láttál valaha leégett házat? Napokig füstölögnek utána az üszkők. A tegnapi esti üszkők, amíg élek, ki nem alszanak bennem. Egész éjszaka ezt akartam eloltani. Atyaisten, egészen magamon kívül vagyok!

— Ezt előbb kellett volna meggondolnod, még mielőtt a tűz-örökhöz szegődtél.

— Meggondolni? Mi volt ott meggondolni való? Apám is, öregapám is tűzör volt, beleszülettem.

A nappali szobát tánczene verte föl.

— Most jut csak eszembe, hiszen ma korai szolgálatod van, — mondta Mildred — már két órája ott kellene lenned.

— De nemcsak az asszony miatt van ez — mondta Montagk. — Az éjjel végiggondoltam mindazt, amit tíz év alatt csináltam, arra a rengeteg kerozinra gondoltam, amit elhasználtunk. És a könyvekre is gondoltam. Most lett először világos előttem, hogy minden könyv mögött ember van, minden könyvet ki kellett gondolnia valakinek. Mennyi idejébe kerülhetett, amíg mindazt leírta. Erre sohasem gondoltam eddig. — Fölkelt az ágyból.

— Talán egész életét rááldozta, egy egész életen át dolgozott, járt-kelt a világon, gyűjtötte a tapasztalatokat, hogy mindezt papírra vesse, én meg jövök és két perc alatt semmivé teszem az egészet.

— Hagyj már békén — mondta Mildred, — mit tehetek én róla.

— Hagyjalak békén? Könnyű ezt mondani, de én hogy maradjak békén? Nem arra van szükségünk, hogy békén hagyjanak bennünket, hanem, hogy időnként alaposan fölrázzanak, fölkavarjanak minket. Mennyi ideje van már, hogy semmi sem zavart meg nyugalmadban, de úgy igazán, alaposan?

Egyszerre elhallgatott, mert eszébe jutott az a múlt heti eset, a mennyezetre meredő két kristályszem, a szivattyú, a csökgígyó az elektronszemmel, meg az a két fickó szenvtelen arcával, az ajkáról lógó cigarettával. Az egy másik Mildred volt akkor. Most mélyen el van ásva benne, de akkor föl volt kavarva, annyira fölkavarva, hogy nem is hasonlított erre a mostanira. Elfordult tőle.

Mildred hirtelen megszólalt. — Itt van-e, a ház előtt. Nézd csak, ki áll ott.

— Nem érdekel.

— Egy Főnix-kocsi hajtott a ház elé és valaki fekete ingben, karján tűzszínű kigyóval jön az ajtó felé.

— Beatty kapitány?

— Az.

Montagk meg sem mozdult, szeme a fehér falra meredt.

— Nyiss ajtót, kérlek. Mondd meg neki, hogy beteg vagyok.

— Mondd meg neki te magad. — Föl-alá szaladgált a szobában, aztán egyszerre tágranyitott szemmel megállt, amikor az ajtón álló készülékből a nevét hallotta: — Montagkné, Montagkné, jön valaki. Montagkné, Montagkné, jön valaki. — A készülék elhallgatott.

*

Montagk gyorsan megnézte, hogy a könyv jól el van-e dugva a párna alatt, esetlenül visszabújt az ágyba, félig ülve térdére húzta a takarót. Mildred elhatározta magát, ment ajtót nyitni, s Beatty kapitány zsebrevágott kézzel bejött a szobába.

— Kapsolja ki a „családod”! — mondta, miközben körülnézett a szobában. Mindent jól megnézett, kivéve Montagkot és feleségét.

Ez egyszer Mildred gyorsan engedelmeskedett. A zenebona a nappaliban egyszerre megszűnt.

Beatty kapitány meglegedetten, békésen ereszkedett bele a legkényelmesebb karszékbe. Körülményesen megtömte, meggyújtotta rézpipáját, kieresztett egy füstfelhőt. — Gondoltam benézek, hadd lássam, hogy van a beteg.

Amikor Montagk megkérdezte, honnan találta el, hogy beteg, Beatty olyan szélesen elmosolyodott, hogy piros inyéből csak úgy villogtak fehér fogai. — Megéreztem a közeledését. Már a napokban láttam, hogy szabadnapot akarsz kérni.

Montagk csak ült az ágyban, nem szólt semmit.

— Nos — folytatta Beatty — vegyél hát egy szabadnapot. — Nézegette örökgyújtóját, amelynek hátán ott díszelgett: *Garantáltan egy milliószor gyújt*, és szórakozottan játszott vele — fölkattintotta, eloltotta, újra fölkattintotta, szólt egy-két szót, aztán eloltotta. Belenézett a lángba, elfújta és nézte a füstjét. — Mit gondolsz, mikor állsz megint talpra?

— Holnap. Vagy holnapután. Talán a jövő héten.

Beatty meglegedetten pöfékelt. — Minden tűzör előbb-utóbb átesik ezen. Csak egy kis belátás kell hozzá, tudni kell a dolgok belső összefüggését, ismerni kell hivatásunk történetét. Sajnos erre ma nem sok gondot fordítanak a kiképzésnél. — Pöff, pöff. — Csak a felső káder tud erről. — Pöff, pöff. — De én majd beavatlak.

Mildred arcán nyugtalanság látszott.

Beattynek jó néhány percre volt szüksége, hogy végiggondolja amit mondani akart.

— Azt szeretném tudni bizonyára, hogy tulajdonképpen mikor kezdődött a hivatásunk, hogy jött létre, hol és mikor. Nos, azt hiszem az úgynevezett polgárháború idején kezdődött. A szabályzat ugyan azt mondja, hogy az alapítás már korábban volt. Valószínűleg úgy áll a dolog, hogy csak akkor kezdett rendesen működni, miután a fényképezést fölalták, meg a filmet a huszadik század elején, a rádiót, a televíziót. Egyszóval amikor a tömegre ment a dolog.

— Amikor aztán minden a tömegre ment át, sokkal egyszerűbbé vált a dolog — folytatta Beatty. — Valamikor a könyvek csak egyeseknek szóltak, szétszórt egyéneknek, itt-ott, mindenfelé. Ők még megengedhették maguknak, hogy különbözzenek egymástól, tágas volt a világ. De aztán nyüzsgögni kezdett a világ szemektől, könyököktől, szájaktól. A lakosság kétszeresére, háromszorosára, négyszeresére nőtt. A filmek és rádiók, újságoknak és könyveknek a legkisebb közös nevezőhöz kellett igazodniok. Érted, hogy gondolom?

— Igen, azt hiszem.

Beatty szemével követte a füstfoslányokat, amiket a levegőbe fújt. — Képzeld csak el a tizenkilencedik század emberét lovaival, kutyáival, omnibuszaival és az ő csiga-időmértékével. A huszadik században aztán sűrűlik az időt, megkurtítják a könyveket. Kivonat, dióhéj, összefoglalás, egypár képben mindenből a legjobb. Fő a kulcsszó, a csattanó.

— A csattanó — ismételte Mildred.

— A klasszikusokat negyedórás rádiójátékká szabdalják, aztán újra megrövidítik, hogy beleférjen valami tömegkönyv kétpercre kimért hasábjába, amíg végül tíz-tizenkét soros tartalomná sűrítve valami lexikonba nem kerül. Természetesen nagyítok, a lexikonok tulajdonképpen kézikönyvek voltak. De voltak sokan, akik a Hamletet (a címet talán ismered, Montagk, maga, Montagkné meg talán hallott valamit róla szóbeszédből), mondom, voltak, akik a Hamletet valami egyoldalú összefoglalásból ismerték, egy könyvről, amit így hirdettek: „Most végre te is minden klasszikust elolvashatsz, ne hagyd, hogy a szomszédod túltegyen rajtad”. Érted, Montagk? A gyerekszobából a főiskolára, aztán újra vissza a gyerekszobába — ez nagyjából az utóbbi öt évszázad szellemi fejlődése.

Mildred fölkel és járkálni kezdett a szobában, hol fölvert valamit, hol újra letette. Beatty nem törődött vele, folytatta.

— Vedd csak elő az idősűrítőt, Montagk: Fogd, Olvasd, Hallgasd, Tempó, Meccs, Tip, Te, Ó, Mi, Uj, Hó, Rukk, Peng, Bim, Bam, Bumm. Kivonat a kivonathól. Kivonat a kivonat kivonatóból. Politika? Előbb egy hasáb, aztán két mondat, egyetlen sor, vé-

gül semmi. A kiadók, közvetítők, bemondók össze-vissza keverik az ember agyát, amíg aztán az ördögmalom minden fölösleges, időpocsékló gondolkozást elsöpör.

Mildred most az ágyneműt kezdte eligazgatni. Montagk úgy érezte, mintha megcsipte volna, amikor a párnájához nyúlt. Az asszony meglökte a vállát, hogy húzódjon félre, hadd rázza föl a párnát. Hogy aztán egyszerre tágra nyissa majd a szemét és elsi-koltsa magát, vagy csak egyszerűen odanyúljon és megkérdezze: Hát ez micsoda? — aztán az elrejtett könyvet angyali ártatlansággal fölmutassa.

— Fogynak az iskolák, a tankötelezettség meglazul, nincs többé filozófia, nincs történelem, nincsenek nyelvek. Az anyanyelv-oktatás lassan elmarad, végül egészen megszűnik. Az élet sürget, a hivatásbeli munka nyomul előtérbe, és utána szórakozásban nincs hiány, minek tanulni, ha elég egy gombot megnyomni, kapcsolóval bánni, fogantyút kezelni?

— Hadd rázzam föl a párnát — mondta Mildred.

— Ne! — mondta Montagk halkan.

— A villámzár fölöslegessé teszi a gombot, az embernek megint eggyel kevesebb alkalma van elgondolkozni, miközben reggel felöltözik, kevesebb ideje a töprengésre, kevesebb ideje holmi melankóliára.

— Mildred újra meglökte a vállát.

— Hagyj el — kérte Montagk.

— Az élet egyetlen nagy kamaszjátékká válik, Montagk, csupa piff-paff! bum! csuhaj!

— Hé — mondta Mildred és rángatni kezdte a párnát.

— Hagyjál már végre békén — kiáltott Montagk kétségbeesve.

Beatty csodálkozva meresztette rá a szemét.

Mildred keze a párna alatt egyszerre megmerevedett. Hozzáért ahhoz, ami a párna alatt volt, és amikor kitalálta, hogy mi az, arcán megdöbbenés látszott és tanácstalanság. Kinyitotta a száját, kérdezni akart valamit...

(Folytatása következik)